

q. 66. art. 8. siquidem malefactores punire, & bellis injuriarum recipitrum parvulae exercere non ad privatas personas spectat, sed ad publicam portatorem. Denique an tentator refutare qui alium impedit à confectione aliquius boni, attendendum est, an in datus ius alium, quod à natura, lege, vel alter habeat, & an per vim, fraudem, vel calumniam quis alium impederet, non verò alter iex hac enī doctrina plures resolvit causa Bonac. q. 2. punct. 12. ad quem rem remitto, & ad Doctorem Iplundam, 15. q. 2. in fine, & Fabriani dipl. no. cap. 8.

ARTICULUS SECUNDUS.

Quid sit restituendum

Bona, que restitutioni obnoxia sunt, spectatis serum
tempore, aut sunt bona animis, aut bona corporis
aut bona famae, & honoris, aut bona fortunae, de quibus spe-
ciatim, & in particulari cum Scoto disputabimus disp. Ieq.
merito vero ea solam explicanda sunt, que ad circumstantiam
quid in communis pertinet, circu quod punctum breviter in-
quir. Doctor art. 8. De serio, quod non solum tenetur quis
ad restituendum rem ablatam, vel suum rei, sed etiam ad inter-
esse, & fructum concepcionis de re, si res est de fructuaria,
sed non fructuaria, quia provent ex industria ejus, qui utitur il-
lae & quo sex datur, quod lucrum acquisitionis ex pecunia fe-
derari non tenetur, feneratores reddere, aliquo illi qui recipi-
re; potest esse iusti inforrari, quia recipere fructum de sua
pecunia provenient in industria alterius est factura usurpata.
Ita disserit Doctor loc. cit. Ex quo deducitur, quod spectat ad
bona fortuna, in quibus exemplum est clariss., si extant, &
ut non sint confitibilis, debere eadem numero restituiri,
nisi ex studi ei rei reliqua & fama restituunt per certitudinem
occultorum fortun manifestando, ut aliquod magnum seque-
reatur, incommunis, raro enim sufficeret illius rei, valorem
reddere; si autem res jam non extet, reliquo in pecunia fieri
debet, aut in re equivalent, prout creditor continet us fuerit.
Similiter si res sit usi confitibilis, restitu debet vel eadem
numero si extat, vel alia ejusdem speciei, & aquae bona, vel
pecunia. Nec solunam, sed etiam rei fructus, deductis ex-
penis, restitu debent si res est de fructuaria, & dannum
emergens, vel lucrum celsans. Unde qui furas et pecu-
nia prostram ad dominum reficiendam minantem ruinam, qua-
de causa vel dapani corrupti, veldominum pro eius refectione
comprimit et pecuniam ad uitaram accipere, hinc omnia dan-
na relictare tenetur, ac etiam, cum res accepta deterior fa-
ctas, talis deficit et splendor.

Item restituunt obnoxios, ubiq; quando res aliena iniuste-
ta est fructuaria, tunc restituenda est una cum fructuaria
ejus tunc exentiibus, aut si res non expat, premium eius una cum
fructuaria, seu una cum eo, quo quis potior effectus est, & de fructuaria
fructus loquitur, & intelligenda est lex ita: *Hoc non
exponit eff. neminem cum alterius derrimendo loquacissimum fons
di coniunctione indebiti.* Fructus agem mere industriales non
sunt restituendi, quia factus illi non sunt rei, sed laboris, &
industria negotiantis, & idem ejus sunt, quies eo fuit industria
in iustitia ex communi sententia, non ad dominum rei spectantia
accipiuntur, nec de his fructibus lex citata loquitur, fructus enim
in iustitia ex communi sententia, non ad dominum rei spectantia
accipiuntur, nisi ex iis pollicentur, non tantum bopus fidei, sed malus, ut
Doctor loc. c. fructus tandem partim naturales, & partim
artificiales etiam restituunt debent ex parte quae sunt a natura
ex aetate par, quae sunt ab industria, ad arbitrium boni vi-
tiae haec compensari debent, deductis tamen laboribus, & expen-
sis necessariis factis in eis acquirendis, colligendis, & confer-
vandis si extant, & si vero non extant, tenetur de illis pollicentur
in quantum dictorum scilicet, qui sicut melioramenta, ita &
fructus huiusmodi domini sunt.

37 Item qui dannum incurrit, secundum viri tenetor
maiorum illud compensare tenetur, unde qui animali in reten-
tione occidit, & recentes arborum plantationes eradicavit,
religiuste tenetur, non quidem quantum res ipsa in reten-
tione erat valitudo, sed quantum illarum dannum hic, &
nunc a viris prudentibus estimabitur. Item qui mense Augusti
triticum alterius furatur, & iniuste possidet & hoc perver-
sus iste usque ad mensum Maii cum me latione, & incremento
prei, triticum restituere tenetur secundum talen melioratum
dannum neque latisciet, si domino premium reddat, quo
tempore Augusti valebat, & sic discurrendus est in simili
casu & ratio eis, quia res illa inuenientur ablata semper sub de-
minio prioris domini perversum. Et contra

35 Quod autem lucrum ex aliena est acquifitum arte, negotiatio, ludo; & industria propria, ut Doctor non effe reftitudinem, etiamque pofſor fit male fidei, nam de pofſeſſore bona fide adhuc certus est, ut conſar ex dictis ac precep- tis, n. 22, eti communio Theologorum sententia contra Baldu- dum, Decimum, & alios iuristas, quam late declarant ex nostris Faber 1. c. 3, & Aretinus a. 3, & ratio est, quia ministrari, qui iuratus ex pecunia uloraria, licita tamen negotiatio, non tenetur sibi lucrum refiuit, ut omnes coequuntur; ut v. g. Titius ex mutuo cumen aereos lucratus est, & ex illis deinde iuste negotiando quadraginta acquisivit, non tenetur ad reſtru- tionem iforum quadragiinta, fed solum illorum centum, si iigitur injumentum ex mutuo lucrum querere, quia pecunia illas vendibili non est; ne illi modo de le fructibus, sed foliis ratione industria, confequentur fur, aut ulorarius ex usu pecunia nihil debet, ex industria autem sua, vel labore multo minus, cum suis sit, non alterius; ergo lucrum ex pecunia futuri- va, vel fanebri partam totaliter est ipsius furis, vel faneroris. Ne urgat, quod obiciunt praetiti Jutife, quod si radix est mortifera, ergo & arbor, & rami Rom. II. Non urgat, inquit, quia pecunia fanebrit, vel futura non le habet tales lucrum, tamquam radix ad ramos, sed potius eis, & veluti materia, aut instrumentum; & radix autem eis industria, lucrum vero illud secundum, non ex pecunia, sed ex industria, & ante negotiatio- nis procedit; atque ideo tales lucrum ipsius negotiorum effici- tur, rami fanebri ex radice suum esse fortunatum. Dices, sicut dolis nulli patrocinari debet, ita neque injuria ergo lucrum ex injuncta detentione acquisitum refiuit debet. Relpondeo confe- cti antecedenti negando confequentiam inde deductam, quia lucrum illud secundum uloraria, & furi obvenit ex sua industria & negotiacione, non autem ex pecunia uloraria, vel futuri- va, nisi mere materialiter, & per accidens, quia pecunia de fideiſtora non est; ideoque lucrum illud fur, vel uloraria- riis licet sibi retinere potest.

36 Ita, ut dicitur, q. 9. q. 1.

36 Itaque loquendo de fructibus, ac eorum restitutione

tempore ad prescriptionem requiritum quantum ad rem stabili-
lem, etiam celsante bona fide non tenetur ad restitutionem il-
lius, ut transacto tempore requiritum ad prescriptionem rei in-
obilis, ut fructuum, ad coram restitutionem non tenetur. Item
ad restitutionem non tenetur bona fide possessor, etiam si rem
alienam quam bona fide possidet, sua culpa defluat, vel am-
bitus prodigalitudo, vel proicioire, & ratio est, quia nulla
culpa ad restitutionem obligat, nisi sit contra iuramentum; qui
autem rem alienam sua culpa amittit, contra iuramentum non
peccat, etiam bona fide possidet; ergo nec etiam in tali casu ad
eius valorum restituendum tenetur. Ita fuit communis opinio
contra Navarrum in summa e. 17. ubi docet hinc fidei possesso-
rem, ut non sit bona fide possessor, sed bona fide possidens.
aut iusta hostium incursione, & certum sit, vel probabile apud
dominum aquae peritura fusile, in tali cau non tenetur alter
restituere, quia nihil novi detrimenti dominio apud iniquum
tentore incurrit, quod non apud ipsum dominum, si vero
apud dominum peritura non fuisset, vel detrimentum illud pa-
tura, tunc detentor iniquus adhuc ad restitutionem tenetur;
licet sine sua culpa res perierit, & tandem tenetur ad restitu-
tionem omnium fructuum illius rei, si est fructuosa si fructus ex-
tant, vel si non existant, valoris iporum; ut supra dictum est. Ita
Leff. Sylvius, Layman, Anicetus, Aretinus, Faber, & alii DD.
passim ex pluribus legibus, & Pontificum decretis.

44. Tres autem praepuz difficulties hic agitari solent. Pri-
mo, ut non sit bona fide possidens neque iusta hostium incursione
restituere, quia nihil novi detrimenti dominio apud iniquum
tentore incurrit, quod non apud ipsum dominum, si vero
apud dominum peritura non fuisset, vel detrimentum illud pa-
tura, tunc detentor iniquus adhuc ad restitutionem tenetur;

rem rem alienam restituere debet si ea ab ipsius culpa periret.
39 Dubium tamen est, an qui bona fide rem sartivam emit, & postea durante bona fide vendit eam alteri ex quali pretio, vel majori, quo emit, & deinde scit esse sartivam, debeat contractum refidere redditio pretio ei, cui vendidit. Afirmant aliqui, quia vendit item non suam, & ideo dominium non transstulit, sicut ut vitrum pro gemma venderet, tenebat ad contractum refidendum, & ad redditum ipsum premium empori. Ita Soto, Azorius, Valentia, Aragonius, Salonius, & ali. Negant alii refidendum esse contractum, sed dicunt premium tui venditi verò illius domino restituiri debet, quia in tali casu premium succedit loco rei, & prefertum alteratur, quando possessor bona fidei vendit eam plausum emit teneri ad redditum incrementum premium domino rei. Ita Covarrubias, & ali iuristi, & hoc ultimum tenet etiam ex notariis Areitaniis loc. c. a. iurisnum si majori pretio, quam emit, rem venderet, illum excusum domino tui esse refidendum. Alii randomi probabilitus negant refidendum esse contractum, & dicunt eum qui rem alienam a fure bona fide emptam, sive eodem pretio, quo emerat, fieri majori pretio vendat, non tene-ri restituere domino illud premium, neque etiam illud plus, in quo locupletior est factus. Ita Lessius, Rebello, Molina, Layman, Caspensis Faber ex nostris, & plures ali. Quod con-tractus non fit refidendum probatur, quia est per illum dominum non transferatur, adhuc tamen est versus contractus, quia ego vendor dominium non transferat, tenebat tamen emporis ex evicione, atque idea de valore rei, & omnibus dannis inde leguis empatori, qua ratione contractus inter vendito-rem, & emptorem bona fide fit validus, ac prouidè non refi-ndendus. Neque est per ratio de vitro pro gemma vendito, & de-vero, & non apparentia, quia prior contractus est nullus ratio-ne fraudis rei, hic vero de quo est ferme, validus est, quia res rendita est realis, & vera. Quod autem nec oregium illius rei ma et al, accepta per limitationem paupertatis nisi retribu-ti obnoxia, in qua tres sunt opiniones. Prima absolute affirmat hoc modo elemosynam accipientes ad restituendum teneri. Ita Scotorus nosfer d. 4. 15. q.4.a.r. quod hac ratione probatur quia qui decipitur in conditione propter quam donat, non liberaliter omnino donat, sicut qui donat alicui quem proprimum putat si talis non est, donatio eft nulla ergo qui alicui elemosynam elargitur, quia puto illum est pauperem non vere liberaliter donat ne re vera talis non est, & hæc sit communis veterum opinio, quam proinde communem Theologorum, & Canonistarum appellat, & sequitur Navarros in Manual. c. 17. cura pluribus alliis. Secunda opinio est plurim Receptorum cum distinctione procedentium, & dicentium quod angendo le pauperem elemosynam extorso, non tenetur restituere, si parvafuit, & modica, quod officium mendicantibus datur, tecum si sit magna, tunc enim restituere tenebat, quia in tali casu subinvenit ligatur condicio hæc si pauperes, unde in hoc casu elemosyna efficit fratre extorsio, non autem in alijs casibus; quia facientes elemosynam universiter loquendo, non faciunt illum sibi ha conditione praesice, si re vera sit pauper, sed ratio principia est propter Deum, licet causa motiva stipula-pertas persona, cui fit elemosyna, Ita Stoma, Malpus, Alcibiades, Bulemb, & plures ali. Hoc tamen bene rejecit Navarros l.c. & Faber notiss. cum ipso disp. c. 4. quia parva reser, quod elemosyna parva fit, vel magna, nam quod est alienum, & fraude obtinet, fit magna ut sit, fit parvum semper et refi- tutioni obnoxium, dummodo non fit adeo parva quantitas, quia nullus est affinitas. Et quamvis charitas, & amor Dei sit causa finalis faciendo elemosynam, in communis tamen causa finali propter quamhuius persona in particulari hat, non est charitas Dei, sed paupertas, quæ supponitur in potente elemosynam, dividitur enim dona datur, elemosynæ autem non nisi pauperibus.

vendita et realis, & vera. Quod autem nec premium nullum rei a venditore acceptum sit restitutendum vero domino probatur, quia sic videntur nisi teneat domino ratione injuria acceptio- nis, patet, nec ratione rei accepte, cum eam jam defrauerit, & vendiderit, neque in hoc casu pretium loco rei succedit, hoc enim non est universaliter verum, nisi in solis universibus juri- dicis, ut hanc hereditas, fideicommissum, dos, &c. Deinde, quod illi majori pretio rem vendiderit, quam emerit, non tene- tur excedunt domino rei restituere, probatur ex iam dictis, quia illud plus non est fructus rei, sed industria illam ementis iustè uno pretio minori, & vendens etiam iustè alio pretio majoris, quare si excedens illi, sive illud incrementum pretii est fructus industrie, non rei, sive curie, pollesse bona fidei rem illam meliorem reddidit, vel aliquo artificio immutavit, vel de loco ad alium locum detulit, illud incrementum restitus non debet, quia et fructus industrie, si autem et fructus rei, scilicet, quia re eodem modo lo habente crevit in pretio, vel quid simile ad restituendum tenetur juxta superiori dicta n. 36. & 37.

40. De posseflore autem male fidei adnue magis verificatur regula Scobi ab initio articuli signata, quod feliciter, ad restitu-
tioneum rei alienae tenetur, illius illius, omnes intrefre, &
damni, & fructuum; unde si res ipsa exfiltrata, tenetur eamdem
restituere integræ, & perfectæ, & ab illa sua diminutione si
vero perire, & etiam consumpta, ad restituendum primum tene-
tur, & ipsius valore etiam nisi sit culpa res perire; si rei
alienae usum usurpavit, ut domus, vestium, & similiorum, tene-
tur ad predictum uolum restituendum, & lucrum ex illo usu
percepit, quia hoc est dominii rei non autem, posseflore male
fidei. Præterea tenetur ad omne damnum refaciendum,
tam danni emergenti, quam lucri cestimenti, cum tamen sit inju-
ca causa talium dannorum; unde si dominus re sua retenta per
culturam, vel negotiorum suum fuit ex agro suo, vel pecunia
mille aureos percepturus, & alter parvum, vel nihil, debetis
domino suo pro mille illis aureis satisfacere, quamvis com-
munitates soleant dominii in tali causa plurimum remittere, si res
componatur. Si res aliena, dum in iuncte detinatur, crescat,
aut premium eius augentur, dominus crescit, ac propinde ei debetur;
si vero perire, aut deterior fari, idem causa, vel naturaliter,

Magister Theolog. Moral.

5. *recrus* offerendo, vel præbendo refugium iis, qui damnum
in iustitia alteri intulerint, ut fures, & latrones receptando
& tuendo, ac rem raptam dolosè celando. 6. *participatio* se-
vire in actione furi, & rapina, quæ in præda, & lucro inde pro-
veniente, ut agents excusias applicans scilicet, paratus instru-
menta, & familiæ. 7. *fletio*, hoc est, omisione correctio-
nis, aut inhibitionis necessaria ad futurum, vel datum impri-
mendum, si fit Superior; vel recti, & regi consili-
i fit consultor; vel debita vigilancia, & custodia si fit custos,
non obstante danno alteri illato, quod impedire potest, pra-
teritem si ad ex officio tenetur, *nisi manifesta malefa-
cere*, cum id ad ex officio tenerat, sive ut dammum im-
pediat, antequam inferatur, sive ut refaciatur, postquam
factum est, ut custodes montibus, vinearum, silvarum, &
agrorum, qui dama non impediunt, vel facta non manife-
stant; si etiam Principes, & Domini territoriorum si sci-
entias publicas predonibus infellar, & cum possint non impe-
diant, tenentur mereatoribus, & ceteris viatoriis dama ab
illis accepta compenari. Ex quo patet novem esse modos, quia
be peccatum alienum participant, & quilibet illorum me-
diorum obligacionem in solidum inducit, quando sit causa au-
ferendi, aut retinendi rem alienam invito domino, unde tan-
tem conclusit Doctor loc. cit. sub lit. Bb quod omnis obliga-
tio ad restituitionem reducitur ad auferre, vel restituere, & hoc
vel ut causa principialis, vel proxima, vel coadiuvans, vel in-
duens, vel non impediens.

24 Quartò addi: Doctor hæc omnia verificari, quando reducuntur ad consensum effectus verum, vel interpretativum, unde supradicta non tenetur ad restitutioñem, quando non fuerit efficas causa dñmni, ut v. g. si fur, vel homicida non fuerit effectus mors mandato, vel confilio alterius, quia nihilominus erat facturus futrum, vel homicidium; & requiritur enim in consilium, & iudicium, & alie cause morales sine proprie cause; ut ex ipis effectus sequatur, tamquam causis, sine quibus non fieret, sicut loquimur ad acceptum effectum jam determinatum in aliis causis, & omnia sunt determinata ad ejus executionem, consilium, & consensus non habent rationem ex eis, ne ullam determinationem inducent effectus, ac propinæ virtutis ipsorum non cauferunt, sed conqueuerent se habent, ac mere concionantur; quare sicut non concuruerint ad effectum auferendū, aut retinendū rem alienam, ita neque ex ipisis sequitur illa obligatio restituendi, cum præcisè ex illo titulo oriatur. Unde haec regula in singulis locum habet, & variis resolvit casus, qui à Doctoribus in hac materia soler proportiones, sicut enim restitutioñis obligatio ratione rei injuncta ablitera præcisè incurrit, aut iniuste detenta invito domino ita illi solū, quia tali ablatione, vel detractione iniuster dat caufam, ultimū obligacionem incurrit. Nec sufficit, quod alius quantum est ex parte voluntatis, & effectus concurredit ad talen ablationem quantum est ex se, sed requirit ulterius, quod influat proxime in effectum ad determinationem aliquam, ex qua sequitur effectus; & alias sine illa effectus quidem inordinatus, & contra iustitiam perecerat, sed ad restitutioñem non tenetur, quia non fuit causa oblationis, & retributionis, ut ibidem Higicus advertit Commentario.

in id in verum, ministrorum, quibus res abatae est divisa inter socios, omnino dicendum est illis teneri pro rata parte rei accepta satisfacere ei, qui damnificatus integrum damnum recuperavit & licet opinio opposta vera sit in foro exteriori, in quo non datur actio cuiuscum ex participibus, etiam si fobaretur, contra alios ex legibus citatis 5 in foro tamen conferencia falsa est, & ab omnibus committere rejecta; ex quo patet quid si dicendum ad rationem in contraria adductam: illa namque leges precedunt solū in foro contentioso, in quo uni furi non datur actio contra focum; nec etiam ratio ex turpitudine adiutorum defumpta uret, que obligatio restitutioñis facienda a focis primo restituente non irritare ex turpitudine futura præterire, fed ex restitutioñe, quam unus pro se, & aliis focis fecit, que ex actio homicidii, & iustissima. Dices restitutioñi semper iniustam acceptiōnem præluppenit, vel rem acceptam, quarum neutra contingit in proposito, quia facilius accepterunt ab eo, qui integrè restituit, ergo nullo restitutioñis iuri obligantur. Respondeo socios criminis non teneri restituere prima satisfactioni in integrum ratione iniuste acceptioñis, sed ratione iustitiae compensationis alio eo facta vero domino, ut modo dicebamus, & hic diuidi modus communior est, & probabilior, ut confutat apud Fabrium nostrum disputatione. & Aretiniā d. 15. q. 2. art. 7. & alios passim.

25 Major difficultas est, quando res abatae non manerit, sed est couplata, ut contingit in danno dato, quando v. g. dominus ruinit, vel leges comburantur, an restituere principali religioñi ei satisfacere tenetur. Negari aliqui, panis si quis iubendo, vel alio modo alios induxit ad damnum illius dandum, ex quo nihil utilitas ei accessit, si inducens restituit, non videtur

25 Quinto subdit Doctor, quem ali pastim loquuntur, quod si plures concurredit ad usum, & eadem iniustitia actionem, ad spoliandum viatorem, vel dominum incendiam, ille omnium quilibet tenetur ad restituendum in solidum, hoc est, ad tutius danni compensationem fungi tenetur, & ratiocinatio, quia quilibet tunc est causa totius danni; quamvis non solus, qui enim una cum alio aliquid efficeret, ut illius effector confiteretur. Addit tamen Doctor, quod uno restituente omnes, ali liberantur a debito in comparatione ad illum damificatum, tamen ali tenentur pro rata portionis, que eos continent illi, qui pro omnibus faciatis, & sentias et, quod si unus illorum dannum illum fratercet, ali ad restituendum erga illum non amplius obligantur, qui dannum paucis ceteris, quinque tantum tenentur refundere pro rata sua partem ei, qui totum compensavit dannum. Hoc autem intelligendum est si plures cum confessi, & invicem iuvantes id fecerunt singulari, tunc enim quilibet totius dannum tenetur in solidum restituere, quia singuli sunt causa totius danni, cum unus juvet alterum, & procedat ex confidencia, quam habet in auxilio aliorum. Non autem si alii ex impulso, & auctoritate principali sagunt ad maleficium, illo enim solvente, reliqui nihil tenentur, quia pte necestemt eis impulso maleficium. Denique si dannum paucis principali damificatum est restituendum condonet, etiam minus principales est liberantur, non autem vice versa, quia rueret principali ruit accessorium, non est contra, Ita Valquez, Molina, Fillius, Navarrus, Lessius, Layman, Abellius, & ali pastim, qui tulerint adductum, quod si mandans aliquem ad dannum proximo inferendarum, ex quo oritur restituenda, non potest ei restituendum esse, nisi in causa.

minime tenetur, quia id ex officio non incumbit, ideoque non sententur interpretari, vel privative malefactores. Subdit tamen Doctor hoc intelligendum esse, quando huiusmodi impedimentum non verteret in commune bonum Reipublicae, sed tantum aliquius particulariter; nam quando tale impedimentum efficit ad bonum Reipublicae, & oblique per se oportet pollici talum malum impeditum, in tali causa tenetur ad restituitionem, si non impeditus; & quando enim maleficium non solum ad noxiis unius personae particulari, sed etiam Reipublicae, tunc quilibet non solum titulo charitatis, sed etiam iustitiae, tenetur illud malum impeditum, quod si non impedit iustitiam offendit, & restituitione obnoxius est, cum enim quilibet sit membrum Reipublicae, ex iustitia, & ex officio illi consenserter tenetur. Ita ut Sanc. Capensis, & ali passim, de quo vide Aretinian loc. cit. art. 9.

29. Postrem convenient omnes, & est communis Doctorum sententia, quae culpa sua, & præter intentionem fortuitum damnum inferat alii, ad restituitionem non teneri, & recti, quia nra prævia intentio non intervenit, vel negligencia cuiusdam, neque etiam est iniuria dannificatio, & consequtente nec restituitionis obligatio infurget; tunc enim aliqui alii iniuste dannificare dicuntur, quando est illius damnificatio; non confutatur autem iste talis, nisi qui ex intentione formal, vel interpretativa, vel ex culpabil neglegencia damnum inferat, ut animal occidendo, vel fœgeus comburendo, aut contra mili modo, non tembitur ad restituitionem, quia id præter intentionem eveniens censetur, et si sufficiunt supponatur adhibuisse diligenter et evenient, quid autem sic dicendum, quando das operas rei illicite, dicentes intra dispensationem.

30. Sed remanet solvenda difficultas satis apud veteres agita-
ta. An licetum sit futiliter et rem propriam ab alio injure deten-
tam, & absque obligatione, relictionis, & ratio dubitandi est, quia nihil iustitiae possefatur, quod fuit, vel rapina acquiritur,
furtum enim, & rapina contraria sunt iuri, & lege prohibitis
ergo non licet rem propriam ab alio injure detentam surpre-
& recuperare, quia licet non fiat iniuria ex parte rei ac-
cepta, illuc tamen est ex parte modi accipendi, quia iniuria
fit ministris iniustie, corum officium usurpando, cum certum sit
nominem posse regulariter sine peccato auctoritate propria sibi
iuris dicere, & rem suam recuperare. Circa quam difficultatem
duplex est dictum modus, ut referat Almanus mister. d. 15. q. 2.
4. Primum est D. Thomas. 2. q. 65. a. 6. in solutione ad ultimum,
ubi ait, quod rem suam propriam ab alio subtriciens, aliquando
peccat, & ad restituitionem tenetur, aliquando vero peccat
quidem, sed ad restituitionem non tenetur. Exemplum primi,
si Sortes haberet rem meam, vel ut pugnis, vel ut depositum, vel
ut locatum, vel liberaliter, accommodaret, ita quod usus rei
mea licet est apud eum; tunc rem meam surpremendo, non so-
lum pecco, sed calum relictive teor, qui a gravo cum cum
licite cam detineat, & utatur. Exemplum secundi, si Sortes
cum officium usurpando irrationabiliter, & sine illa necessitate
incommodis occurrerit. Si verò debicum sit liquidum, sive
certum, & creditor non plus accipiat, quā sibi debetur, car-
teris conditionibus deficieturibus, peccabit quidem mortali-
reco negligens, non tamen ad restituitionem tenetibus, quia in
ceteris conditionibus praeceps primam, & ultimam non agit
contra iustitiam, agit tamen contra iuris ordinem, & idec-
piac in Rempublicam, ut conflat in cap. Olim. De Restituitione
exploitatorum. Per quod pacis sibi sit dicendum ad rationem
dubitandi ab initio positam, nam ille, qui em suam recuperat
illam subtrahendo iniuste detinenti, furtum non committit, sed
quid suum est accipit, nec ille, qui rem exequipollente res sibi
furto, vel rapina subtrahit, spoliator, fur, vel rapor
judicandus est. Nec D. Thomas supracitatum ab hac sequenda
tentativa alienum puto, quia ut confutare ex ejus rationibus lo-
quitur in causa quid non concurrant illatae conditones, quia ex
natura rei, & regulariter vel peccatum occulte, & dolose rem
suam propriam recuperare, & scabio auferre, quando alia hone-
stiore via res haberi potest, hoc est, elevato iuriis ordine, quia li-
cer non fiat iniuria ex parte rei accepta, illuc tamen est ex
parte modi recipienda, secundum tamen in iuris ministris iustitiae
corum officium usurpando irrationabiliter, & sine illa necessitate

hunc tam deinceps, & ut alii. Exemplum, Secundum, si ini-
tium necem detinet, ita quod nec ut depositum, nec lo-
tan, nec accomodatum peccato eam purificando, qui fac-
misi nisi autoritate privata in rem meam; sed hoc est in per-
ciem, & perturbatione Republicæ; & prohibitorum enim
humanarum legum, quod uniusquisque faciat sibi ius in re sua, &
Judex in propria causa; sed fieri peccem, non tamen ad re-
suditionem tenuit, qui ramenum accipio; nec factio inimici-
ei, à quo surtrupio, cum illam iniuriam retineat.

31 Alter dicendi modis est Altfidorensis, Paludani, Gabrieles, & aliorum dicentium, quod si res mera iniuste detinatur ab altero, si possit fine scandalo, aut periculo famae, aut corporis, & fine gravamine alterius innocentis licet mihi capere, dummodo non habeant conscientiam in oppositum; per quas conditio[nes] & limitaciones solvent fundationem prioris sententiae; cum enim dicitur nullam esse posse Iudicium in propria causa; hoc dicitur propter periculum, & perturbationem Republice; quia si quilibet fisi ibi faceret auctoritatem propria, sequeretur in Republica maximum detrimentum, & perturbationem, unde quando nullum in tali imminet periculum in Republica, licet fisi ibi facere sed quando possit capere rem mensa fine periculo famae, aut vita, fine scandalo, aut danno, innocentis nulla sequitur perturbatio in Republica, ergo in tali casu licet mihi ius facere in re mera recuperanda; & ab eo illa restituenda obligatio; & hanc opinionem, ut probabilem sequitur Almainus loc. cit. Aretinus ibidem art. 4. Angles in floribus, & alii Scotiae, & Recentiores paucis, qui praefata conditiones, & limitationes ad septem reducunt. Prima est debitus sit liquidum, & non dubium, nam fidibus quis recuperaret prout modo, & peccato, & ad restituendum tenetur, cum in dubio, melius fit conatus pollicitus. Secunda, ad compensatoriam auctoritatem Judicis debitus recipere possit, sicut in primis, cum plures & iniqui, quod post apertam vim, & iniuriam tam alterius invadit, quam auferre conatur, potest alter incontinenti, hoc est, sine temporis interrupcione rem suam, aut equivalentem per vim, & violentiam illi auferre abique peccato, & ab illo una restituenda obligatio; sed si aliquid equum Titio per vim auferat, si Titius alio modo suum equum recuperare nequeat, potest illi vim inferre, & equum suum violenter recuperare, aut exequi illius iniqui illius ab iusfere statim, & incontinenti auferre sine peccato, & restituenda obligatio; quia in hoc casu spoliator, & degradator vi equum auferendo, aggressor fuit, & invaser, & conseq[ue]nter ex parte iavasi actio illi est fol defensio, atque id si alter renam suam recuperare nequeat, potest in aggressore impunitione facere; appositi autem dictioribus his fieri debet sine tempori interrupcione, quia tempora interposito non videtur quod possit tanta conscientia per vim rem suam recuperare, sed hoc fieri debet per viam iuris, & iuris in ordine servato, quod probat Alensis per simile dictumquem ex Denter. 19. Cum enim honorum meorum deponent ambi Vim non inferat, & iniqui occupatio in remedio quodammodo transferri, velle per vim, & violentiam bona illi ablata recuperare post notabile tempora fixantur, vindicta potius contenta est, ac punitio, quam iulta defensio, & injuria proposita, ut etiam notavat Cajetanus. 20.

gione, ut Generalatus, Provincialatus, & similia, an tenetur in conscientia ad ea renuncianda. Negat Soto cum aliis l. 9, de jult. q. 7, art. 3, quia Prelati in conferendis beneficiis, vel officiis ea conditione uti non debent, quod beneficium tali personae conferant, si verè non sit hypocrita, sed absolutè conferre debent, unde si Episcopus beneficium conferat aliqui viro malæ vita, quem tamen putat esse honestum, adhuc valet collatio, ut omnes facentur, & praesertim de beneficiis Ecclesiasticis tener Navar. cap. 17, quia Episcopi licet antequam illa conferatur, bonitatem examinatores concurrent diligenter perfruentur, tamen quando posita conferunt, absolute, & non conditionaliter conferunt; & Azor. l. 4, c. 21, qu. 8, hanc dicit esse opinionem communem.

44. Affirmant Aenfis 4, p. 24. Altilodius postulat l. 4, c. de Ref. Gibr. 4, p. 15, q. 9. Sylw. v. Ref. q. 10. Faber ex nostris, & Aret. l. c. & plures alii; & hoc præsternit intelligendum esse dicunt in casu, quod hypocrisia concurrent, & alpianus ad beneficium, vel officium efficit causa finalis, & motiva apud electorem, vel electores, ut tale officium illi conferatur, etenim in tali casu decipient secundum eam rationem, propter quam illum ad tale officium promovet, & eligit, ubi autem est decipio, est quoque involuntarium, ut ibi dictum est, quia nequit peccatum esse materia contractus, cum sit nullus; nullusque pretium ex conventione statutum ad opus pravum patrando, & medium ad illud inducens, tamquam ad finem ergo quilibet temet ablinere a tali pretio solvendo, vel accipiendo pro pravo opere patrando. Tota difficultas est, an tale pretium post factum, id est, patrato opero illicoceptum sit restituendum, & plures affirmit, ut ibi dictum est, quia nequit peccatum esse materia contractus, cum sit nullus; nullusque pretium, & valoris, & ideo quicquid ex conventione pro patrando acceptum est etiam post factum est restitutio obnoxium. Ita Navarus, Medina, & alii, qui tamen opus etiaticum excipiunt, pro quo concedunt actionem contra torcularium ad justum mercedem solvendam L. 4, fl. de conditione ob turpem causam ubi statutum est, quod meritrici datur reperi non potest, & hanc opinionem, tamquam communem sequitur ex nostris Aretinus 4, disp. 15, qu. 2, artic. 5. Alii vero dicunt quod quando in opere peccati est aliquia industria, vel labor, aut periculum, tunc licet pretium acceptum pro illo patrando retineri posse, quia talis labor, & industria est aliquid pretio estimabile, & justè vendi potest, ex qua doctrina occurrit rationis prioris sententia, quamvis enim peccatum, quadratio peccatum est, ac in genere moris nullus nisi valoris, tamen in ratione enis, & qua utilis, vel delectabilis est, potest esse materia contractus, quam opinionem tamquam communiorum sequuntur Lessius, Molina, Sanchez, Filius, Azorius, Reginaldus, & ex nostris Faber disp. 50, cit. cap. 4, & plures alii.

47. Et hanc secundum opinionem nos quoque amplius sumus loc. cit. ex præsternit ratione, quia leges in huiusmodi casibus in peccato negat actionem repetendi solutum ob turpem causam. Ita colligunt ex L. cit. s. ob turpem causam, ubi statuitur in huiusmodi casibus potiorem esse poefloris conditionem per Porro etiatis danis, & occipientis turpis causas, peccatum patrem est, & ita etiam statutum est L. 2, codicil. ubi negat actio repetendi solutum ob turpem causam. Excipiente tamen hinc sunt illa delicta, quæ redditum incapientem aliquod lucrum ex eorum commissione ex vi iuris possit, ut est delictum Simonis, ex qua quicquid redditum incapax ad aliquod habendum, & acquirendum, unde acquista per Simoniam, retineri non possit, etiam voluntaria tradita fuerit, ut suo loco patet. Quare hæc regula, & exceptio addenda est precedenti doctrina, quod quando lex effectus acquirerent dominii incapacem, vel inhabilem ad rem acquirendam, tunc acquista ob turpem causam restituenda sunt, non solum ante factum, sed etiam fecuto factum, ut de acquista per Simoniam dictum est. Ita Vafquez, Molina, Lessius, Tigranus, Reginaldus, Filius, Bonacina, Stephanus à S. Greg. & alii passim. Alienam etiam exceptionem addit. Faber loc. cit. n. 115, precedenti doctrina, quod scilicet, si sit aliquod peccatum, in quo nullus labor, industria, & similia sint, accipiens pecuniam pro tali peccato, tenetur ad restitutionem, quia est præcisus malum, ut est peccatum omissionis, per quod significat doctrinam allatum de loco accepto pro peccato patrando, quod non sit restitutio obnoxium, esse intelligendum de peccato commissionis, non omissionis, quia in hoc nullus labor industria, vel periculum intervenit. Ceterum allata doctrina traditur à Doctoribus citatis tam de loco accepto pro perpetrando peccato commissionis, quam omissionis, quia etiam peccato omissionis aliqua industria, & periculum intervenire potest pro ipso perpetrando, & aliquis actus omissionis potest ita esse aliqui utilis, vel delectabilis, sicut alterius actus commissio qua ratione est potest aliquis valoris, & aliquo pretio estimabilis, atque ideo praefata doctrina utroque peccato intelligenda est.

ARTICULUS TERTIUS.

Cui sit Restituendum.

48. Corpus. c. 5. De quarto declarat, cui sit restituendum, & inquit, quod cum restituio, ut supra dictum est, non sit, nisi quicquid iustitia commutativa ad equalitatem imido facienda est domino rei quomodo cumque ablata, seu remissa. Ubi per dominum intelligitur omnis iulus possessor illius rei, etiam dominum illius rei non habet, & proprietatem, sed quasi dominum, vel usum factum, vel similitudinem rei usum, aut possitionem, sive sit administrator, procurator, depositarius, aut custos rei, ut habens pignus sibi datum in asecratione, ut depositarius pecunie, conductor rei, curator, tutor, & denique omnis, qui iusto titulo rei illius est possessor, vocatur etiam dominus in ordine ad restitucionem illius rei faciendam, qua ratione si res pignore obligata per furtum supripiat, non est restituenda domino, cui pro contraria pignoris rem suam alienari debet, sed restituenda est illius, qui obsecratae debet in rem alienam habet; & ob eandem rationem res per furtum accepta a depositario, vel a conductore, non domino, sed depositario, aut conductori restituenda est, licet enim aliquis non sit virus, & proprius alienus rei dominus, si tamen ea voluntate dominii, vel aliqui alia ratione iusta rei habet alienam, habet etiam ius illam habendi, & retinendi, & actus rem illam accipiendo ipso invito, eius iniuria est, ac proinde eidem est restituendam universitatem loquendam omnium, qui sit alienam abliteratur a personis super nominatis, illi rei iniuria tenetur cum interesse, & damno emergente, & lucro cessante, ita ut equalitatem iustitiae commutativa omnino præstiri judicari posse.

49. Deinde subdit Doctor, restitucionem faciendam esse propinquum, quando ipsi principali damnificato fieri nequit, ut quia est mortuus, vel aetate aliquod aliud impedimentum, vel quia est alienus, & non potest, nisi cum magno dispendio res ei, vel damnum restituiri obalem ablitans, quod a fortiori dicendum est de hereditibus, quos constituit, si non est mortuus ab inheritance constitudo enim hereditem, ex ipso declaravit, enijs velle illa bona restituenda, & hoc probat Doctor, quia de lege naturæ præstabilitate, quod ille, qui est damnificatus, magis veluti restitutorum hæri propinquus suis, & hereditibus, quam alius. Addendum Doctor, quod si rei illius dominus, aut ejus heredes, & propinquus fit ignoti, nec lapsu temporis debita adibita dignitatem deprehendi possint, tunc Christo Domino, & quem Deus confidit in hereditate universorum ex Job. ad Hab. 1, in membris suis, id est pauperibus fieri debet restituendum Doctor, hac ratione probat, quia cui non potest fieri restitutio temporaliter, debet fieri spiritualiter, ac restitutio spiritualis maxime fit restituendo pauperibus pro eo, cui temporaliter restitutio non potest, ergo bona hæri bona hæri restituenda rem furi ad pretium suum recuperandum non extrahere rem de statu meliori ad deteriorem, sed eam relinquare in statu suo, in quo erat, circumscriptio inter se fuit, ut que solum propriam indemnitatam consulere, ad quam fervidam annullusque magis tenetur, quam proximi.

50. Secunda Difficultas est, cui sit restituenda res, quæ accipiuntur ab alero, etiam cum culpa illius v. g. qui sit restituendum pretium pro monita acceptum, vel pro re aliqua spirituali, & si res est magis momenti, fieri potest cum consilio ipsum Episcopis facta autem tali applicatione ob urgenter, & notabiliter necessitatibus, si ille ad fortunam pinguiscon pervenire, non amplius restituere tenetur, sicut nec alii pauperes, quia ex calo dominum acquirit, & fit vei illius rei dominus. Aliqua tandem difficultates occurunt in hac materia breviter resolvenda.

50. Tertia difficultas est, An qui rem emit a fure, eidem potest restituere illam, ne pretium suum amittat, vel potius tenetur vero domino restituere etiam cum dispendio pretii, quo eam emit, & quidem si reddendo rem furi dominus rei nullum periculum incurat, & adhuc probabiliter credit, quoniam rem suam recuperabit, convenienter omnes posse in tali casu eam redire furi, quando pretio ejus periclitatur, quare tota difficultas est in casu, quod si res furi restituatur, res ipsi periclitetur domino. Affirmant aliqui in tali casu teneri eam domino immediatè restituere, fundamento est, quia regula universalis est, rem ablamat eis domino restituenda, & si furi dispergit, & dominus sciret rem eis apud possitorem boni fidei, posset illam repetrere, & illa etiam suo pretio amiso teneretur redire ergo etiam quando furi adebet, teneretur ea immediatè domino restituere, ne illi periclitetur, Ita Major, Medina, Soto, Molina, Azorius, & Covarruvias cum pluribus aliis. Alii vero cum distinctione procedunt, & dicunt illum, qui bona fide rem ejusmodi emit a fure, posse illi reddere, ut pretium suum recuperet; illum vero, qui mala fide emit, id non posse, sed ad restituendum Maestri Theolog. Moral.

verò domino teneri. Ita Navarus, Rebello, Bonacina, cum aliis. Alii tandem communis, & probabilis existimat utriusque id licitum esse, si fiat non ex animo verum dominum re sua fraudandi, sed premium à fe datum recuperandi, fundamentum est, quia unusquisque tenetur magis sibi provide, quam alteri & magis sibi prodebet, quam alii, neque cogitut alienum restituere cum majori, vel equali detimento suorum bonorum; in eau autem isto si restituere domino immediate, pro defactis alteri, & sibi nocet, equaliter ergo &c. Confirmatur, quia reddendo rem furi, ut recuperet premium, sibi provideret faciendo autem iustum, qui de se non est malus, nec ex parte recipiens, nec ex parte dantis; non ex parte recipiens, quia licet non sit illius dominus, cum camen ipse principaliter teneatur, potest iuste recipere animo cum domino restituendi; nec etiam ex parte dantis; quia cum ille, cui dat, principaliter teneatur eam domino restituere, illam ei reddens cum iuvaret restituere posse, atque ita actu ex felicitate sibi consultit. Quod potest non restitut, est per accidentem, ac quod per accidentem restituta domino, cui pro contraria pignoris rem suam alienari debet, sed restituenda est illius, qui obsecratae debet in rem alienam habet; & ob eandem rationem res per furtum accepta a depositario, vel a conductore, non domino, sed depositario, aut conductori restituenda est, licet enim aliquis non sit virus, & proprius alienus rei dominus, si tamen ea voluntate dominii, vel aliqui alia ratione iusta rei habet alienam, habet etiam ius illam habendi, & retinendi, & actus rem illam accipiendo ipso invito, eius iniuria est, ac proinde eidem est restituendam universitatem omnium, qui sit alienam abliteratur a personis super nominatis, illi rei iniuria tenetur cum interesse, & damno emergente, & lucro cessante, ita ut equalitatem iustitiae commutativa omnino præstiri judicari posse.

51. Ex quo discutitur patet quid sit dicendum ad fundamentum prioris sententie, nam verum quidem est rem semper esse domino reddendam, non tamen semper opus est, quid restitutio domino immediate, sed suffici interdum, quod mediare restituatur, quoniam ille cui est ablatum non debet hæri, mortalibus conditionis, quam ego qui sum illius rei actualis possessor nam ex iustitia ita teneor me levare indemnum, sicut proximum, in modo teneor magis talem servare me ipsum quam illum in eau autem proposito, quod si fur non adflet, quia mortuus est vel in longinquum abiit, res non posse reddi domino suo mediante, deinde opus est immediate eam illi restituere, neque in talibus casibus est possit, ut eam bona hæri confundendi intendatur ita, & ideo non exculpetur, si domino immediate non restitueret, quod ad argumentum negatur paritas, & consequtio, & plene hoc doctrina in possitio boni fidei præstabilitate nullatenus negari potest, quoniam ille cui res est ablatum, non debet fieri mortalibus conditionis, quam sit possessor bona fidei, eam uniusquisque tenetur magis ex vinculo charitatis propriam vitare indemnitate, quam proximi.

Dices, qui rem alienam ad statu meliorem deductum ex illo extraharet ad pejorium; sacerdoti injuriam domino rei; fed res, quando pervertit ad possitorem bona fidei, pervenire ad statu meliori, quam si apud fure rem maneret; ergo illam reddere furi est eam extrahere ad statu meliori ad pejorium, quod sine iniuria domini fieri nequit. Respondetur cum Faber loc. cit. possit eam bona hæri restituenda rem furi ad pretium suum recuperandum non extrahere rem de statu meliori ad deteriorem, sed eam relinquare in statu suo, in quo erat, circumscriptio inter se fuit, ut que solum propriam indemnitatam consulere, ad quam fervidam annullusque magis tenetur, quam proximi.

52. Secunda Difficultas est, cui sit restituenda res, quæ accipiuntur ab alero, etiam cum culpa illius v. g. qui sit restituendum pretium pro monita acceptum, vel pro re aliqua spirituali, & si res est magis momenti, fieri potest cum consilio ipsum Episcopis facta autem tali applicatione ob urgenter, & notabiliter necessitatibus, si ille ad fortunam pinguiscon pervenire, non amplius restituere tenetur, sicut nec alii pauperes, quia ex calo dominum acquirit, & fit vei illius rei dominus. Aliqua tandem difficultates occurunt in hac materia breviter resolvenda.

53. Tertia difficultas est, An qui rem emit a fure, eidem potest restituere illam, ne pretium suum amittat, vel potius tenetur vero domino restituere etiam cum dispendio pretii, quo eam emit, & quidem si reddendo rem furi dominus rei nullum periculum incurat, & adhuc probabiliter credit, quoniam rem suam recuperabit, convenienter omnes posse in tali casu eam redire furi, quando pretio ejus periclitatur, quare tota difficultas est in casu, quod si res furi restituatur, res ipsi periclitetur domino. Affirmant aliqui in tali casu teneri eam domino immediatè restituere, fundamento est, quia regula universalis est, rem ablamat eis domino restituenda, & si furi dispergit, & dominus sciret rem eis apud possitorem boni fidei, posset illam repetrere, & illa etiam suo pretio amiso teneretur redire ergo etiam quando furi adebet, teneretur ea immediatè domino restituere, ne illi periclitetur, Ita Major, Medina, Soto, Molina, Azorius, & Covarruvias cum pluribus aliis. Alii vero cum distinctione procedunt, & dicunt illum, qui bona fide rem ejusmodi emit a fure, posse illi reddere, ut pretium suum recuperet; illum vero, qui mala fide emit, id non posse, sed ad restituendum Maestri Theolog. Moral.

pretii illius in alterum, res ipsa tamen illud se non transfert, quia recipiens per legem declaratur talis dominii incapax, atque ideo opus est illud apud dantem remanere, atque illi restituendum esse ante Judicis sententiam. Deinde turpitudis actionis dandi premium pro re spirituali; licet sit ratio, ut in judicio negatur actio petendi illud premium, & ut propter talem turpitudinem puniri posse; etiam ante sententiam. Judicis non redditus hominem indiguum, ut ei restitutio fiat, quia dominium pei a dante non suferi, ac proinde nec auctor radicum debiti, & obligacionis restituendi.

53 Tertia difficultas est. An bona incerta sint restituenda, & cui; ubi noncandum est cum Bonac. d. i. q. 3. punc. 4. ab initio bona incerta non solum ea dici, que nullum unquam habuerunt dominum, ut sunt gemmae, vena metallorum, & hujusmodi, vel si dominum habuerint, nunc amplius non habent, ut sunt theauri, sed etiam intelligi ea, que de praesenti dominio habent, sed dominus ignoratur, in fuit bona inventa, quorum dominus nescitur, vel bona, que ex contractu, vel in iusta acceptione debentur, sed dominus ignoratur, vel creditor cui facienda est restitutio, ut supra diximus disp. 3. q. 3. artic. 2. num. 5. & convenienter omnes, quod si talia bona incerta habentur ex delicto v.g. furto, usura, & similibus, tunc sunt restituenda pauperibus, vel Ecclesiis, Hospitali, & aliis locis pii, nam nomine pauperum non solum privati mendici intelligentur, sed etiam loca piarum Ecclesiarum indigentes, Monasteria, Hospitalia pauperum &c. ut communiter Doctores explicant, quando ergo bona incerta habentur ex delicto, convenienter omnes pauperibus esse restituenda, quia tunc debet fieri restitutio meliori modo, quo potest, ut saltem cum corpori domini prodest non possit, profit eius animo, dum in pauperes expendit, ut dictebatur Scotor. l.c. Difficultas ergo solum est, quando bona incerta habentur sine delicto, ut si inventi, vel a mercatore v. g. duas pannulas pro una per errorem accepisti, & jam ille dicitur, nec scis quo aiberis, & moralis adhibita diligentia inveniendi, non inventi, difficultas in quaenam est, cui tali causa facienda restitutio, & an tenaces adhuc dare pauperibus.

54 Aliqui dixerunt in tali casu posse quilibet fibi talia bona incerta retinere, postrquam sufficienti adhibita diligentia non sit spes inventiendi dominum. Ita Soto, Petrus Navarrus, Aragon. Lessius, Layman, Diana, & alii, qui quidem opinio sua probabilitate non caret, ut diximus loc. cit. cum nulla iure Ecclesiastico, nec naturali id prohibetur, adhuc tamen aliqui pro majori conscientia afectionare, quod si egenita habentis talia bona non sit evidens, hæc applicatio ad seipsum non nisi cum consilio Confessarii, vel viri prudentis, & boni, fieri debet, ut supra dictum est num. 49. Communior tamen, & certior opinio, quam docet Scotor noster l.c. est dictas res pauperibus ergoadas esse, vel in aliis plus usus inveniendas, quia haec restitutio meliori modo, quo potest, & si debet præsumi esse de voluntate dominorum, quia qui res illas amittit, earum dominus non definit, atque ideo ipsi restituti nequeat, saltem illis restituere debet, quibus velle dominus præsumitur, nemo autem est, qui amissam rem suam, non velit porosus dari pauperibus quam in aliis usus, unde si es, qui ad saltem restitutioem tenet, sit ipse quoque pauper, poterit ex hac eadem præsumptione illam ibi applycare, quia ipse non est deterioris conditionis, quam sunt illi pauperes, ut supra dictum est, & in hoc præterit sensu prima opinio veritatem habet. Ita Lessius, Bonacina, Bannes, Fillius, Turrianus, Bonacina, Stephanus, & S. Greg. & alii passim cum Scotor l.c. & D. Thom. 3. q. 62. art. 3. ad 3.

55 Quarta Difficultas est. An res inventae debeat pauperibus erogari, pro cuius explicatione notandum est, res que inveniuntur tripliciter esse generis. Primi generis sunt, que in viis, & aliis locis inveniuntur a propriis dominis amissæ, & ratione loci, temporis, & aliarum circumstantiarum, quando inveniuntur, judicantur veros habere dominos, & de his jam dicuntur est iuxta communem, & probabilitatem si post diligenter restitutioem dominus caruimus, non inveniatur pauperibus, vel alii prius operibus esse ergoadas cum Doctore l.c. & informatione ad 3. principale. Res inventae secundi generis sunt, que numquid dominum habuerint, ut sunt lapilli, gemme, & alii; que aliquando reperiuntur in lacte maris, & res hujusmodi inventa stando in iure communis sunt primi inventoris. Ita habetur init. de rerum divisione 5. item lapilli, & ratio est, quia que nonquid fuerant in honore aliquo, sive habebantur, & ratio est, quia dominio sunt primo occupatis iure naturæ, ut habetur Init. de rerum divisione 5. foras & inter haec bona, que domino carere dicuntur recensentur etiam illa, que in iure appellantur vacantes, & que pro delictis habentur, quia nimis a domino abiciuntur, & deseruntur sive animo repudiendi, haec enim tunc da-

mino vacant, ut dictum est disp. 3. q. 3. art. 1. n. 5.1. unde si quis in aliquo re mobilis, vel immobili dominum habeat, & ob difficultatem eam colendam, vel conservandam derelinquit animo non repetendi, dicitur derelicta, & vacans, & id est sit primò occupans, vel apprehendens, habetur in L. t.s. pro derelicto, & in ist. de rerum divisione 5. Alia famè. Non tamen pro derelictis habentur mares, quas mercator in mare prolixitate navi tempore tempestatis, & ratio est, quia qui in naufragio merces in mare prolixitate permixta, quod dicitur voluntarium secundum quid, non simpliciter; unde Mercator semper habet animum eas recuperandas, & poterit, & id est, ac si quis onere gravatum aliquam partem in via dimitteret, unde nunc adeat excommunicatio contra eos, qui res Christianorum capiunt ex naufragio, nec eas Dominus restituit, ut habet cap. excommunicatio. Et poterit, & idem iudicium ferendum de bonis in combiuatione domus incendio expositi, non ob enim haberi debent pro derelictis ob eamdem rationem ut loc. o. dictum est.

56 Res tandem inventæ terciæ generis sunt, que aliquando dominum habuerint, quando tamen inveniuntur, probabilitas judicantur jam nullum habere, cujusmodi est theaurus in vice scriptis terra conditum, vel communis loco occulatus, qui deinde invenitur, & ferro est de theauri propriæ dictis, & non de illis, qui in aliquo loeo ad custodiendum deponuntur, quorum Dominus faciliter potest, unde theaurus propriæ sumptus est versus depositio pecunie, cuius memoria non extat, ut jam dominum habeat ex L. Numquam ff. de acquirendo rerum dominio. Ubi per pecuniam non solum numerum aurei, vel argentei intelliguntur, sed etiam alias opes verb. gr. catene, gemme, & simil. L. C. de theauris. De his itaq. theauris est difficultas, an sunt primò inventi, vel cuius fin., pro cuius resolutione etiam diximus o.c. cit. nu. 49. Speculator jure naturali, & gentium esse inventoris occupantis, si in hoc loco communi inveniantur quia enim nullus sunt, sunt primò occupantis; Speculator autem iure civili theaurus in proprio fundo inventus totus est inventoris, si patet ex Init. de rerum divisione 5. & L. C. de theauris, si vero, in alieno, etiam si fundus Principis fuerit, & fortius sit reportus diuidium est inventoris, & diuidium dominii fundi, ut habetur utroque loc. c. si autem de industria sit quæstus sine confusione Domini, totus erit domini, sive Dominus fundi sit Princeps, sive privata persona, ut ex eisdem iuriis citatis constat. Quod si fundus sit sub duplice Domino utili, scilicet, & directio, inventor potest fibi retinere diuidium, reliqui vero diuidium inter condonatos, dividendum est eidem iuriis; si tandem theaurus inventus est arte magica, nihil est inventoris, sed totus sive est applicandus fundo in iure communis civili, ut habetur L. C. de theauris, & L. nemo C. de maleficiis, & hoc de theauris dicendum est speculatoribus ergoadas esse, vel in aliis plus usus inveniendas, quia haec restitutio meliori modo, quo potest, & si debet præsumi esse de voluntate dominorum, quia qui res illas amittit, earum dominus non definit, atque ideo ipsi restituti nequeat, saltem illis restituere debet, quibus velle dominus præsumitur, nemo autem est, qui amissam rem suam, non velit porosus dari pauperibus quam in aliis usus, unde si es, qui ad saltem restitutioem tenet, sit ipse quoque pauper, poterit ex hac eadem præsumptione illam ibi applycare, quia ipse non est deterioris conditionis, quam sunt illi pauperes, ut supra dictum est, & in hoc præterit sensu prima opinio veritatem habet. Ita Lessius, Bonacina, Bannes, Fillius, Turrianus, Bonacina, Stephanus, & S. Greg. & alii passim cum Scotor l.c. & D. Thom. 3. q. 62. art. 3. ad 3.

57 Quinta Difficultas est. An acquisita per errorem sint restituenda, & cui, pro eius solutione lu pponendum est, errorem posse esse circa personam, & circa rem, ut cum quis donat Tito putans donare Cato, vel puto donare rem suam, & donat alienum, aut puto donare aurichalcum, & donat aurum, qui dicitur error in substantia rei. Potest etiam prædictus error esse inveniencia tripliç est generis. Primi generis sunt, que in viis, & aliis locis inveniuntur a propriis dominis amissæ, & ratione loci, temporis, & aliarum circumstantiarum, quando inveniuntur, judicantur veros habere dominos, & de his jam dicuntur est iuxta communem, & probabilitatem si post diligenter restitutioem dominus caruimus, non inveniatur pauperibus, vel alii prius operibus esse ergoadas cum Doctore l.c. & informatione ad 3. principale. Res inventæ secundi generis sunt, que numquid dominum habuerint, ut sunt lapilli, gemme, & alii; que aliquando reperiuntur in lacte maris, & res hujusmodi inventa stando in iure communis sunt primi inventoris. Ita habetur init. de rerum divisione 5. item lapilli, & ratio est, quia que nonquid fuerant in honore aliquo, sive habebantur, & ratio est, quia dominio sunt primo occupatis iure naturæ, ut habetur Init. de rerum divisione 5. foras & inter haec bona, que domino carere dicuntur recensentur etiam illa, que in iure appellantur vacantes, & que pro delictis habentur, quia nimis a domino abiciuntur, & deseruntur sive animo repudiendi, haec enim tunc da-

tions, & donativi, filia non adest, yelefista, donatio est nulla, ut pater de eo, qui Petro suam legavit hereditatem patens esse propinquum, & de eo qui vellet novam donavit patens esse lacram, & veterem, atque ideo ob eamdem rationem qui sic rem per errorem in qualitate accepit, ad restituendum tenetur vel tanti, vel pauperibus, si hic decebat, ut dictum est supra n. 42. de accipiente elemorum nam per simulationem paupertatis. Ad rationem in oppositum dicendum est cum Fabro l.c. & ex iam dictis a nobis n. 4. sent. d. 7. de Matrimonio disparem esse ratione de nobilitate, & ignobilitate, divitias, & paupertas in praesenti casu, ac in matrimonii contractu, quia qualitates illæ nequeant esse causa sufficiens contractum matrimonii, qui enim contraria, jam feit, vel fece supponitur, errorem in tali conditione, & qualitates contractum matrimonii non impedire, & hoc ex legibus communibus de Matrimonio, sed folum errorem perfice. In proposito autem ut constat ex superius dictis, qualitas personæ, vel rei potest esse ratio, & causa finalis, & prædicta donationis, vel contractus, & idem cum error in tali conditione contingit, & qualitate, donationis, & ratio nulla reputatur.

QUÆSTIO TERTIA.

De aliis circumstantiis Restitutio.

58 Postquam Doctor loc. c. declaravit, quis restituere tenuerit quid est restituendum, & cum ratione restituendi facienda prosequitur deinde S. De quinque explicacionem aliarum circumstantiarum restitutioem, præsertim vero temporis, quando, scilicet, facienda est restitutio, an, scilicet, facienda sit statim, vel tempore opportuno, & cum superius dictum est ex criptici epite, vel radice obligacionem restituendi oritur posse, ministrum ex recepta, ex iustitia acceptione, ex contractu; hic non loquuntur de obligatione restituendi præcisæ ratione contractus; tum quia certum est contractum non semper ad restitutioem obligare, sed folum proximum iustitia temporis, quando, scilicet, facienda est restitutio, si cui facienda est, nullum detrimentum patitur, per aliquod tempus differi potest, ministrum ex recepta, ex iustitia acceptione, ex contractu; hic non loquuntur de obligatione restituendi præcisæ ratione contractus; tum quia certum est contractum non semper ad restitutioem obligare, sed folum proximum iustitia temporis, quando, scilicet, facienda est, nullum detrimentum patitur, per aliquod tempus differi potest, ministrum ex recepta, ex iustitia acceptione, ex contractu; hic non loquuntur de obligatione restituendi præcisæ ratione contractus; tum quia certum est contractum non semper ad restitutioem obligare, sed folum proximum iustitia temporis, quando, scilicet, facienda est, nullum detrimentum patitur, per aliquod tempus differi potest, ministrum ex recepta, ex iustitia acceptione, ex contractu; hic non loquuntur de obligatione restituendi præcisæ ratione contractus; tum quia certum est contractum non semper ad restitutioem obligare, sed folum proximum iustitia temporis, quando, scilicet, facienda est, nullum detrimentum patitur, per aliquod tempus differi potest, ministrum ex recepta, ex iustitia acceptione, ex contractu; hic non loquuntur de obligatione restituendi præcisæ ratione contractus; tum quia certum est contractum non semper ad restitutioem obligare, sed folum proximum iustitia temporis, quando, scilicet, facienda est, nullum detrimentum patitur, per aliquod tempus differi potest, ministrum ex recepta, ex iustitia acceptione, ex contractu; hic non loquuntur de obligatione restituendi præcisæ ratione contractus; tum quia certum est contractum non semper ad restitutioem obligare, sed folum proximum iustitia temporis, quando, scilicet, facienda est, nullum detrimentum patitur, per aliquod tempus differi potest, ministrum ex recepta, ex iustitia acceptione, ex contractu; hic non loquuntur de obligatione restituendi præcisæ ratione contractus; tum quia certum est contractum non semper ad restitutioem obligare, sed folum proximum iustitia temporis, quando, scilicet, facienda est, nullum detrimentum patitur, per aliquod tempus differi potest, ministrum ex recepta, ex iustitia acceptione, ex contractu; hic non loquuntur de obligatione restituendi præcisæ ratione contractus; tum quia certum est contractum non semper ad restitutioem obligare, sed folum proximum iustitia temporis, quando, scilicet, facienda est, nullum detrimentum patitur, per aliquod tempus differi potest, ministrum ex recepta, ex iustitia acceptione, ex contractu; hic non loquuntur de obligatione restituendi præcisæ ratione contractus; tum quia certum est contractum non semper ad restitutioem obligare, sed folum proximum iustitia temporis, quando, scilicet, facienda est, nullum detrimentum patitur, per aliquod tempus differi potest, ministrum ex recepta, ex iustitia acceptione, ex contractu; hic non loquuntur de obligatione restituendi præcisæ ratione contractus; tum quia certum est contractum non semper ad restitutioem obligare, sed folum proximum iustitia temporis, quando, scilicet, facienda est, nullum detrimentum patitur, per aliquod tempus differi potest, ministrum ex recepta, ex iustitia acceptione, ex contractu; hic non loquuntur de obligatione restituendi præcisæ ratione contractus; tum quia certum est contractum non semper ad restitutioem obligare, sed folum proximum iustitia temporis, quando, scilicet, facienda est, nullum detrimentum patitur, per aliquod tempus differi potest, ministrum ex recepta, ex iustitia acceptione, ex contractu; hic non loquuntur de obligatione restituendi præcisæ ratione contractus; tum quia certum est contractum non semper ad restitutioem obligare, sed folum proximum iustitia temporis, quando, scilicet, facienda est, nullum detrimentum patitur, per aliquod tempus differi potest, ministrum ex recepta, ex iustitia acceptione, ex contractu; hic non loquuntur de obligatione restituendi præcisæ ratione contractus; tum quia certum est contractum non semper ad restitutioem obligare, sed folum proximum iustitia temporis, quando, scilicet, facienda est, nullum detrimentum patitur, per aliquod tempus differi potest, ministrum ex recepta, ex iustitia acceptione, ex contractu; hic non loquuntur de obligatione restituendi præcisæ ratione contractus; tum quia certum est contractum non semper ad restitutioem obligare, sed folum proximum iustitia temporis, quando, scilicet, facienda est, nullum detrimentum patitur, per aliquod tempus differi potest, ministrum ex recepta, ex iustitia acceptione, ex contractu; hic non loquuntur de obligatione restituendi præcisæ ratione contractus; tum quia certum est contractum non semper ad restitutioem obligare, sed folum proximum iustitia temporis, quando, scilicet, facienda est, nullum detrimentum patitur, per aliquod tempus differi potest, ministrum ex recepta, ex iustitia acceptione, ex contractu; hic non loquuntur de obligatione restituendi præcisæ ratione contractus; tum quia certum est contractum non semper ad restitutioem obligare, sed folum proximum iustitia temporis, quando, scilicet, facienda est, nullum detrimentum patitur, per aliquod tempus differi potest, ministrum ex recepta, ex iustitia acceptione, ex contractu; hic non loquuntur de obligatione restituendi præcisæ ratione contractus; tum quia certum est contractum non semper ad restitutioem obligare, sed folum proximum iustitia temporis, quando, scilicet, facienda est, nullum detrimentum patitur, per aliquod tempus differi potest, ministrum ex recepta, ex iustitia acceptione, ex contractu; hic non loquuntur de obligatione restituendi præcisæ ratione contractus; tum quia certum est contractum non semper ad restitutioem obligare, sed folum proximum iustitia temporis, quando, scilicet, facienda est, nullum detrimentum patitur, per aliquod tempus differi potest, ministrum ex recepta, ex iustitia acceptione, ex contractu; hic non loquuntur de obligatione restituendi præcisæ ratione contractus; tum quia certum est contractum non semper ad restitutioem obligare, sed folum proximum iustitia temporis, quando, scilicet, facienda est, nullum detrimentum patitur, per aliquod tempus differi potest, ministrum ex recepta, ex iustitia acceptione, ex contractu; hic non loquuntur de obligatione restituendi præcisæ ratione contractus; tum quia certum est contractum non semper ad restitutioem obligare, sed folum proximum iustitia temporis, quando, scilicet, facienda est, nullum detrimentum patitur, per aliquod tempus differi potest, ministrum ex recepta, ex iustitia acceptione, ex contractu; hic non loquuntur de obligatione restituendi præcisæ ratione contractus; tum quia certum est contractum non semper ad restitutioem obligare, sed folum proximum iustitia temporis, quando, scilicet, facienda est, nullum detrimentum patitur, per aliquod tempus differi potest, ministrum ex recepta, ex iustitia acceptione, ex contractu; hic non loquuntur de obligatione restituendi præcisæ ratione contractus; tum quia certum est contractum non semper ad restitutioem obligare, sed folum proximum iustitia temporis, quando, scilicet, facienda est, nullum detrimentum patitur, per aliquod tempus differi potest, ministrum ex recepta, ex iustitia acceptione, ex contractu; hic non loquuntur de obligatione restituendi præcisæ ratione contractus; tum quia certum est contractum non semper ad restitutioem obligare, sed folum proximum iustitia temporis, quando, scilicet, facienda est, nullum detrimentum patitur, per aliquod tempus differi potest, ministrum ex recepta, ex iustitia acceptione, ex contractu; hic non loquuntur de obligatione restituendi præcisæ ratione contractus; tum quia certum est contractum non semper ad restitutioem obligare, sed folum proximum iustitia temporis, quando, scilicet, facienda est, nullum detrimentum patitur, per aliquod tempus differi potest, ministrum ex recepta, ex iustitia acceptione, ex contractu; hic non loquuntur de obligatione restituendi præcisæ ratione contractus; tum quia certum est contractum non semper ad restitutioem obligare, sed folum proximum iustitia temporis, quando, scilicet, facienda est, nullum detrimentum patitur, per aliquod tempus differi potest, ministrum ex recepta, ex iustitia acceptione, ex contractu; hic non loquuntur de obligatione restituendi præcisæ ratione contractus; tum quia certum est contractum non semper ad restitutioem obligare, sed folum proximum iustitia temporis, quando, scilicet, facienda est, nullum detrimentum patitur, per aliquod tempus differi potest, ministrum ex recepta, ex iustitia acceptione, ex contractu; hic non loquuntur de obligatione restituendi præcisæ ratione contractus; tum quia certum est contractum non semper ad restitutioem obligare, sed folum proximum iustitia temporis, quando, scilicet, facienda est, nullum detrimentum patitur, per aliquod tempus differi potest, ministrum ex recepta, ex iustitia acceptione, ex contractu; hic non loquuntur de obligatione restituendi præcisæ ratione contractus; tum quia certum est contractum non semper ad restitutioem obligare, sed folum proximum iustitia temporis, quando, scilicet, facienda est, nullum detrimentum patitur, per aliquod tempus differi potest, ministrum ex recepta, ex iustitia acceptione, ex contractu; hic non loquuntur de obligatione restituendi præcisæ ratione contractus; tum quia certum est contractum non semper ad restitutioem obligare, sed folum proximum iustitia temporis, quando, scilicet, facienda est, nullum detrimentum patitur, per aliquod tempus differi potest, ministrum ex recepta, ex iustitia acceptione, ex contractu; hic non loquuntur de obligatione restituendi præcisæ ratione contractus; tum quia certum est contractum non semper ad restitutioem obligare, sed folum proximum iustitia temporis, quando, scilicet, facienda est, nullum detrimentum patitur, per aliquod tempus differi potest, ministrum ex recepta, ex iustitia acceptione, ex contractu; hic non loquuntur de obligatione restituendi præcisæ ratione contractus; tum quia certum est contractum non semper ad restitutioem obligare, sed folum proximum iustitia temporis, quando, scilicet, facienda est, nullum detrimentum patitur, per aliquod tempus differi potest, ministrum ex recepta, ex iustitia acceptione, ex contractu; hic non loquuntur de obligatione restituendi præcisæ ratione contractus; tum quia certum est contractum non semper ad restitutioem obligare, sed folum proximum iustitia temporis, quando, scilicet, facienda est, nullum detrimentum patitur, per aliquod tempus differi potest, ministrum ex recepta, ex iustitia acceptione, ex contractu; hic non loquuntur de obligatione restituendi præcisæ ratione contractus; tum quia certum est contractum non semper ad restitutioem obligare, sed folum proximum iustitia temporis, quando, scilicet, facienda est, nullum detrimentum patitur, per aliquod tempus differi potest, ministrum ex recepta, ex iustitia acceptione, ex contractu; hic non loquuntur de obligatione restituendi præcisæ ratione contractus; tum quia certum est contractum non semper ad restitutioem obligare, sed folum proximum iustitia temporis, quando, scilicet, facienda est, nullum detrimentum patitur, per aliquod tempus differi potest, ministrum ex recepta, ex iustitia acceptione, ex contractu; hic non loquuntur de obligatione restituendi præcisæ ratione contractus; tum quia certum est contractum non semper ad restitutioem obligare, sed folum proximum iustitia temporis, quando, scilicet, facienda est, nullum detrimentum patitur, per aliquod tempus differi potest, ministrum ex recepta, ex iustitia acceptione, ex contractu; hic non loquuntur de obligatione restituendi præcisæ ratione contractus; tum quia certum est contractum non semper ad restitutioem obligare, sed folum proximum iustitia temporis, quando, scilicet, facienda est, nullum detrimentum patitur, per aliquod tempus differi potest, ministrum ex recepta, ex iustitia acceptione, ex contractu; hic non loquuntur de obligatione restituendi præcisæ ratione contractus; tum quia certum est contractum non semper ad restitutioem obligare, sed folum proximum iustitia temporis, quando, scilicet, facienda est, nullum detrimentum patitur, per aliquod tempus differi potest, ministrum ex recepta, ex iustitia acceptione, ex contractu; hic non loquuntur de obligatione restituendi præcisæ ratione contractus; tum quia certum est contractum non semper ad restitutioem obligare, sed folum proximum iustitia temporis, quando, scilicet, facienda est, nullum detrimentum patitur, per aliquod tempus differi potest, ministrum ex recepta, ex iustitia acceptione, ex contractu; hic non loquuntur de obligatione restituendi præcisæ ratione contractus; tum quia certum est contractum non semper ad restitutioem obligare, sed folum proximum iustitia temporis, quando, scilicet, facienda est, nullum detrimentum patitur, per aliquod tempus differi potest, ministrum ex recepta, ex iustitia acceptione, ex contractu; hic non loquuntur de obligatione restituendi præcisæ ratione contractus; tum quia certum est contractum non semper ad restitutioem obligare, sed folum proximum iustitia temporis, quando, scilicet, facienda est, nullum detrimentum patitur, per aliquod tempus differi potest, ministrum ex recepta, ex iustitia acceptione, ex contractu; hic non loquuntur de obligatione restituendi præcisæ ratione contractus; tum quia certum est contractum non semper ad restitutioem obligare, sed folum proximum iustitia temporis, quando, scilicet, facienda est, nullum detrimentum patitur, per aliquod tempus differi potest, ministrum ex recepta, ex iustitia acceptione, ex contractu; hic non loquuntur de obligatione restituendi præcisæ ratione contractus; tum quia certum est contractum non semper ad restitutioem obligare, sed folum proximum iustitia temporis, quando, scilicet, facienda est, nullum detrimentum patitur, per aliquod tempus differi potest, ministrum ex recepta, ex iustitia acceptione, ex contractu; hic non loquuntur de obligatione restituendi præcisæ ratione contractus; tum quia certum est contractum non semper ad restitutioem obligare, sed folum proximum iustitia temporis, quando, scilicet, facienda est, nullum detrimentum patitur, per aliquod tempus differi potest, ministrum ex recepta, ex iustitia acceptione, ex contractu; hic non loquuntur de obligatione restituendi præcisæ ratione contractus; tum quia certum est contractum non semper ad restitutioem obligare, sed folum proximum iustitia temporis, quando, scilicet, facienda est, nullum detrimentum patitur, per aliquod tempus differi potest, ministrum ex recepta, ex iustitia acceptione, ex contractu; hic non loquuntur de obligatione restituendi præcisæ ratione contractus; tum quia certum est contractum non semper ad restitutioem obligare, sed folum proximum iustitia temporis, quando, scilicet, facienda est, nullum detrimentum patitur, per aliquod tempus differi potest, ministrum ex recepta, ex iustitia acceptione, ex contractu; hic non loquuntur de obligatione restituendi præcisæ ratione contractus; tum quia certum est contractum non semper ad restitutioem obligare, sed folum proximum iustitia temporis, quando, scilicet, facienda est, nullum detrimentum patitur, per aliquod tempus differi potest, ministrum ex recepta, ex iustitia acceptione, ex contractu; hic non loquuntur de obligatione restituendi præcisæ ratione contractus; tum quia certum est contractum non semper ad restitutioem obligare, sed folum proximum iustitia temporis, quando, scilicet, facienda est, nullum detrimentum patitur, per aliquod tempus differi potest, ministrum ex recepta, ex iustitia acceptione, ex contractu; hic non loquuntur de obligatione restituendi præcisæ ratione contractus; tum quia certum est contractum non semper ad restitutioem obligare, sed folum proximum iustitia temporis, quando, scilicet, facienda est, nullum detrimentum patitur, per aliquod tempus differi potest, ministrum ex recepta, ex iustitia acceptione, ex contractu; hic non loquuntur de obligatione restituendi præcisæ ratione contractus; tum quia certum est contractum non semper ad restitutioem obligare, sed folum proximum iustitia temporis, quando, scilicet, facienda est, nullum detrimentum patitur, per aliquod tempus differi potest, ministrum ex recepta, ex iustitia acceptione, ex contractu; hic non loquuntur de obligatione restituendi præcisæ ratione contractus; tum quia certum est contractum non semper ad restitutioem obligare, sed folum proximum iustitia temporis, quando, scilicet, facienda est, nullum detrimentum patitur, per aliquod tempus differi potest, ministrum ex recepta, ex iustitia acceptione, ex contractu; hic non loquuntur de obligatione restituendi præcisæ ratione contractus; tum quia certum est contractum non semper ad restitutioem obligare, sed folum proximum iustitia temporis, quando, scilicet, facienda est, nullum detrimentum patitur, per aliquod tempus differi potest, ministrum ex recepta, ex iustitia acceptione, ex contractu; hic non loquuntur de obligatione restituendi præcisæ ratione contractus; tum quia certum est contractum non semper ad restitutioem obligare, sed folum proximum iustitia temporis, quando, scilicet, facienda est, nullum detrimentum patitur, per aliquod tempus differi potest, ministrum ex recepta, ex iustitia acceptione, ex contractu; hic non loquuntur de obligatione restituendi præcisæ ratione contractus; tum quia certum est contractum non semper ad restitutioem obligare, sed folum proximum iustitia temporis, quando, scilicet, facienda est, nullum detrimentum patitur, per aliquod tempus differi potest, ministrum ex recepta, ex iustitia acceptione, ex contractu; hic non loquuntur de obligatione restituendi præcisæ ratione contractus; tum quia certum est contractum non semper ad restitutioem obligare, sed folum proximum iustitia temporis, quando, scilicet, facienda est, nullum detrimentum patitur, per aliquod tempus differi potest, ministrum ex recepta, ex iustitia acceptione, ex contractu; hic non loquuntur de obligatione restituendi præcisæ ratione contractus; tum quia certum est contractum non semper ad restitutioem obligare, sed folum proximum iustitia temporis, quando, scilicet, facienda est, nullum detrimentum patitur, per aliquod tempus differi potest, ministrum ex recepta, ex iustitia acceptione, ex contractu; hic non loquuntur de obligatione restituendi præcisæ ratione contractus; tum quia certum est contractum non semper ad restitutioem obligare, sed folum proximum iustitia temporis, quando, scilicet, facienda est, nullum detrimentum patitur, per aliquod tempus differi potest, ministrum ex recepta, ex iustitia acceptione, ex contractu; hic non loquuntur de obligatione restituendi præcisæ ratione contractus; tum quia certum est contractum non semper ad restitutioem obligare, sed folum proximum iustitia temporis, quando, scilicet, facienda est, nullum detrimentum patitur, per aliquod tempus differi potest, ministrum ex recepta, ex iustitia acceptione, ex contractu; hic non loquuntur de obligatione restituendi præcisæ ratione contractus; tum quia certum